

Victor Hugon *Kuolemaantuomitun viimeinen päivä* uutena suomennoksena

Ranskan kansalliskirjailijan Victor Hugon teoksen Kuolemaantuomitun viimeinen päivä (Basam Books Oy, 2020) kustannuspäätös ja julkaiseminen uutena suomennoksena on upea ja kiitettävä teko. Teoksen ajankohtaisuus ei ole nykymaailmastakaan hävinnyt.

Teoksen, jonka aiemmin on julkaissut Karisto **Urho Kivimäen** suomennoksena vuonna 1917 uudesta suomennoksesta vastaa **Aki Räsänen**. Räsänen on varustanut taidokkaan suomennoksensa selityksin ja ottanut mukaan teoksen vuoden 1832 ranskankieliseen painokseen myös Hugon tekemän esipuheen hieman lyhennettynä. Suomalaiselle lukijayleisölle avautuu sen myötä Victor Hugon humanismi sekä perustelut kuolemanrangaistuksen poistamiseksi.

Lapsuuden muiston pitkä jälki

Ollessaan vain kymmenvuotias Victor Hugo (1802 – 1810) kohtasi äitinsä ja veljensä kanssa vuonna 1812 näyn, joka ei sittemmin koskaan jättänyt häntä rauhaan. Hän näki Espanjassa, Burgosissa, mestauslavan, jolla seisoivat sidottu mies. Lavan ympärille oli kerääntynyt äänekäs kuolemaantuomittua solvaava väkijoukko ja tuomitulle oltiin juuri ojentamassa krusifiksi.

Näky jätti jälkensä Hugoon koko hänen loppuelämäkseen. Kirjailijana ja poliitikkona hän otti useissa yhteyksissä kantaa kuolemantuomiota vastaan. Hugo vastusti julkisesti useita aikansa kuolemanrangaistuksia ja piti vuonna 1848 Ranskan toisen tasavallan lakiasäättävässä kansalliskokouksessa kuuluisaksi muodostuneen puheensa kuolemanrangaistusta vastaan. Hugolle mestauslava on tuomarin ja timpurin valmistama hirviö - *L'échafaud est une sorte de monstre, fabriqué par le juge et par le charpentier.*

Lainsäätäjien ja tuomioistuinten barbaria

Hugo aloitti 27-vuotiaana vaikeimman ja pisimpään kestäneen taistelunsa – taistelun lainsäätäjien ja tuomioistuinten harjoittamaa barbariaa vastaan. Kuuluisaksi muodostuva teos *Le dernier jour d'un condamné à mort* julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1829 ilman tekijän nimeä. Kolme vuotta myöhemmin julkaistuun uusintapainokseen Hugo liitti voimakkaasti kantaaottavan esipuheen, jossa hän tuomitsi yhteiskunnan, joka rankaisee kostaakseen eikä ojenna parantaakseen. Tämä esipuhe oli samalla alku Hugon poliittiselle uralle. Esipuheen mukaan ottaminen uuteen suomennokseen oli tässäkin mielessä kustantajalta arvokas teko, sillä näin Hugon humanistinen ihmiskäsitys tulee entistä syvemmin suomalaisen lukijan ulottuville.

Kidutusnäytelmä

Kuolemaantuomitun viimeinen vie lukijan viimeisiä hetkiään elävän, tuomionsa toimeenpanoa odottavan yksilön, ajatuksiin. Lisätäkseen teoksensa voimaa, Hugo valitsi uskaliaasti minämuotoisen kerronnan; teos on kirjoitettu kokonaisuudessaan yksikön ensimmäisessä persoonassa. Näin lukija kohtaa tuomitun syvimmät ajatukset tämän ollessa yksin vankisellissään.

Hugo ei paljasta lukijalle syytä kuolemantuomioon. Kirjan päähenkilöstä annetaan vain niukasti tietoa. Mies on naimissa sekä ilmeisen lukenut ja sivistynyt. Hänet menettävät paitsi vaimo, myös äiti ja kolmivuotias tyttölapsi. Rangaistus kohdistuu näin myös heihin.

Ennen teloitustaan tuomittu saa vielä kerran kohdata lapsensa. Tyttönen ei enää tunnista isäänsä - tämäkin side elämään on jo poikki. Hugon lapsena kohtaama kuolemaan tuomitulle irvaileva väkijoukko on teoksessa niin ikään voimakkaasti läsnä. Kirjailija ottaa näin kantaa julkisia kidutusnäytöksiä vastaan, jotka eivät vaikuta ylentävästi kansaan, vaan yksinkertaisesti päinvastoin turmelevat sen. Kuolemantuomiot vievät kansan hyveellisyyden ja sumentavat empatiakyvyn.

Kirjan autenttisuutta lisää myös se, että teoksen tapahtumapaikat sijoittuvat todellisiin paikkoihin. Itse mestaus tapahtuu Pariisin kaupungintalon edustan aukiolla ja sitä odottavan tuomitun selli sijaitsee taas varsin verisen historian omaavassa Bicêtren vankilassa. Vuonna 1792 siellä tehtiin giljotiinin ensimmäiset koemestaukset elävillä lampailta ja kolmen kuolleen kulkurin ruumiilla.

Kuolemantuomion poistaminen

Victor Hugon omatunto ja empatiaa korostava ihmiskäsitys on muokannut ranskalaista yhteiskuntaa, joskin kuolemanrangaistuksen poistaminen kesti kauemmin kuin Hugo olisi varmaankaan osannut odottaa. Juuri valittu presidentti **François Mitterrand** sekä oikeusministerinä toiminut kuolemanrangaistuksen voimakas vastustaja **Robert Badinter** saivat kuolemanrangaistuksen poistettua Ranskasta vasta vuonna 1981 viimeisenä läntisen Euroopan maista. Badinter, kuten Hugo ja **Voltaire** sekä muut Ranskan valistusfilosofit ennen heitä olivat lukeneet italialaisen **Cesare Beccarian** vuonna 1764 julkaiseman teoksen *Dei delitti e delle pene* (* eli ranskaksi *Des délits et des peines*). Sekin alun perin vuonna 1764 ilman tekijän nimeä julkaistu.

Teksti: Jarmo Kehusmaa

Kuva: BASAM BOOKS

Kirjallisuutta:

Victor Hugo: *Le dernier jour d'un condamné suivi de Claude Gueux et de L'Affaire Tapner*, préface de Robert Badinter, Le livre de poche classique, Librairie Générale Française, 1989

Victor Hugo: *Kuolemaantuomitun viimeinen päivä*, Basam Books Oy, 2020

Laura El Makki, Guillaume Gallienne: *Un été avec Victor Hugo*, Équateurs France Inter, 2016

Ministère de la culture et de la communication: *Commémorations nationales 2014*, Archives de France, 2013

*)Dei delitti e delle pene on ilmestynyt suomeksi *Rikoksesta ja rangaistuksesta* Anne Koskelan sekä Marjaana Kempaksen toimittamana (suomennos Kai Heikkilä), Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 8/98, Edita.